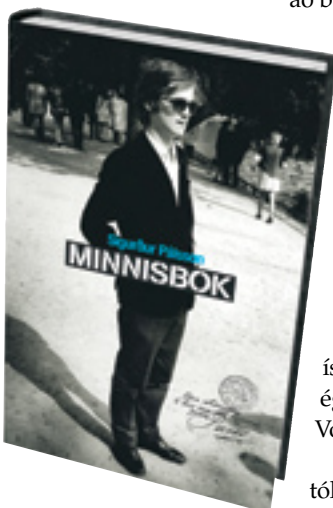

Muldur um jafnvægi

Sigurður Pálsson

Fyrstu kynni mín af læknum voru þau að ég fór með rútnu út á Kópasker að hitta mann sem bar starfstítilinn héraðslæknir og ég hélt að þýddi yfirlæknir eða ofurlæknir, ef ekki bara töfralæknir. Ég hafði heyrt margar sögur af frægum forvera hans í starfi, sá var vinsæll héraðslæknir sem naut mikillar virðingar. Í barnshuganum varpaði geislabaugur hans ljóma á gjörvalla læknastéttina. Hann hét Jón Árnason (1889-1944) og var afi Ólafss Jóhanns Ólafssonar rithöfundar.

Héraðslæknir, það var magískur titill. Allir áttu mikið undir glöggskyggni hans og færni. Á þessum tímum upp úr miðri síðustu öld voru samgöngur á norð-austurhorninu með þeim hætti að sjúklingi var ekki komið á sjúkrahús á nokkrum kortérum. Læknir og sjúklingur gátu þurft að berjast í sameiningu fyrir lífi sjúklingsins. Án utanaðkomandi aðstoðar. Það var á þeim vígvelli sem Jón læknir og aðrir slíkir fengu hásaetið í huga héraðsbúa.

Á fyrstu tveimur æviárunum var ég víst oft fárveikur en frá því ég man eftir mér var ég fremur heilsuhausstur. Og þessi fyrsta læknisvitjun var alls ekki út af neinu stórmáli. Þetta var um sumar og ég var sendur í rútnu út á Kópasker. Kaupakonan var með í för mér til fulltingis.

Kvillinn sem þjakaði mig var þrálátur voggrís. Rétt orðinn góður og viti menn, aftur var ég kominn með þetta furðulega orð í augun. Voggrís.

Ég kveið viðtalinu mikið. En læknirinn sem tók á móti mér var ungur og glaðvæur og mér hvarf allur ótti. Það eina sem ég man vel úr þessu viðtali er orðið slímhimnubólga. Ég var slæmur í slímhimnunni, það hefur fylgt mér. En voggrís hef ég reyndar ekki fengið eftir þetta.

Þegar ég var búinn hjá lækninum fór kaupakonan í kaupfélagið, þangað ætlaði ég að koma eftir ákveðinn tíma en fyrst fór ég aðeins að skoða mig um í þorpinu. Kom von bráðar að mikilvægum skemmmum. Þar voru bílar inni og sumir í pörtum, olía og smurning lágu í loftinu, gljáandi bretti og bílapartar.

Það sem heillaði mig algjörlega var að sjá hvernig heild þeirra hafði verið rofin tímabundið, nú lágu þeir í misstórum einingum og biðu þess að verða aftur heild. Verða aftur heilir á þessum dýrðulega bílaspítala.

Samt varð ég hvorki læknir né bifvélavirki þótt störf beggja kæmu miklu tilfinningaróti á hug minn, heilluðu mig.

Kannski vegna þess að á leiðinni að kaupfélaginu aftur varð fyrir mér hús á sjávarkambinum, ég gekk þar upp stiga, dularfullur ilmur kom á móti mér, þetta var bókabúðin.

Hlýleg kona var við störf, hún spurði mig

hverra manna ég væri og það fyrir góðar kveðjur til séra Páls. Fyrst ég var sonur hans mátti ég skoða allt sem ég vildi.

Sterk og heillandi lykt, bækur í stöflum, nýjar ilmandi bækur, þetta var fyrir daga plastumbúða. Úti fyrir var sjávarilmur, sterkur vitnisburður um náttúruna, inni var bókaillmur, kraftmikil angan menningarinnar. Hér við ysta haf áttu náttúra og menning þróttmikið stefnumót. Iðkuðu kúnt jafnvægisins.

Jafnvægi, enn og aftur þetta lykilorð. Ég er ekki frá því að í þessari ferð minni út á Kópasker hafi ég lært eitthvað í sambandi við jafnvægi. Eitthvað mikilvægt. Og ilmskynið lék þar stórt hlutverk með fullri virðingu fyrir hinum skilningarvitunum.

Löngu síðar kynntist ég manni sem talaði mikið um jafnvægi. Það var í París fyrir þrjátíu og fimm árum. Þetta var japanskur vísindamaður, fyrrverandi kennari bandaríks líffræðings og kunnigja míns sem bjó í París. Þangað kom Japaninn til starfa um skeið. Hann mun hafa verið einn sá fyrsti sem fékk að kenna kínverska læknisfræði í vestrænum háskóla, það var í New York á sjöunda áratugnum og þar hafði hann kennt þessum ameríska kunniga mínum. Japaninn var þrefaldur doktor og mikill sérfræðingur í austrænni og vestrænni læknisfræði. Mér skildist að ætlunarverk hans væri að finna vísindalegar sannanir, skv. vestrænni hefð, á kínverskri læknisfræði. Af hverju til dæmis nálastunga virkar, hvernig og hvers vegna. Hann var afar sérkennilegur, eiginlega líkur villtustu hugmyndum okkar um brjálaða vísindamanninn. Svaf þrjá til fjóra tíma á sólarhring, var alltaf að störfum, hafði mælitæki með sér í kvöldverðarboð, mældi alla gestina, skrifaði niður, hallaði sér í korter í stól, byrjaði svo aftur.

Hann vantaði alltaf fólk í tilraunir, ég tók að mér að sleppa svefni í 24 tíma, hann tók heilalínurit og mældi mig fyrir og eftir svefnleysið, út og suður. Mér er minnisstætt muldur hans, maður vissi aldrei hvort hann var að tala við sjálfan sig eða viðmælandann. Orðið jafnvægi kom fyrir í hverri setningu.

En saga sem hann sagði óforvarendis varð mér hugstæð. Hann fór að tala um bifvélavirkja sem braut sér leið með varahluti í bílinn sinn; lagaði það sem bilað var en skildi eftir sig aðra hluti í rúst. Mér skildist að hann væri að tala um læknningar sem ekki hefðu jafnvægi að leiðarljósi. Ef ég hef skilið hann rétt.

Þessi saga Japanans minnti mig á fyrstu ferð mína til læknis út á Kópasker, læknishúsið, bílaverkstæðið og bókabúðina. Minnti mig á hina alúðlegu leit að jafnvægi. Fullvissuna að allt kæmi heim og saman að lokum.

Sigurður Pálsson fæddist 1948 á Skinnastaði í Öxarfirði. Las leikhúsfraði og bókmenntir í Sorbonne í París 1967-1973 og 1978-1982. Síðan þá hefur hann starfað við ritstörf og þýðingar, en jafnframt sjónvarp og kvikmyndir, kennslu og leiðsögunemnsku. Hann hefur fengið viðurkenningar og verðlaun fyrir skáldskap sinn, en eftir hann liggja fjölmargar ljóðabækur og leikrit, nokkrar skáldsögur, og út er að koma *Minnisbók* hans sem geymir upplifanir skáldsins frá því á námsárunum í París.